

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

ద్వంద్వయుద్ధే వానరై రక్షసాం పరాజయః

యుధ్యతాం తు తతస్తేషాం వానరాణాం మహాత్మనాం ।
రక్షసాం సంబభూవాథ బలరోషః సుదారుణః ॥ 6.43.1 ॥

తే హయైః కాంచనాపీఠైర్గజైశ్చాగ్నిశిఖోపమైః ।
రథైశ్చాదిత్యసంకాశైః కవచైశ్చ మనోరమైః ॥ 6.43.2 ॥

నిర్యయా రాక్షసా వీరా నాదయంతో దిశో దశ ।
రాక్షసా భీమకర్మాణో రావణస్య జయైషిణః ॥ 6.43.3 ॥

వానరాణామపి చమూర్బహతీ జయమిచ్ఛతాం ।
అభ్యధావత తాం సేనాం రక్షసాం ఘోరకర్మణాం ॥ 6.43.4 ॥

ఏతస్మిన్నంతరే తేషామన్యోన్యమభిధావతాం ।
రక్షసాం వానరాణాం చ ద్వంద్వయుద్ధమవర్తత ॥ 6.43.5 ॥

అంగదేనేంద్రజిత్సార్థం వాలిపుత్రేణ రాక్షసః ।
అయుధ్యత మహాతేజాస్త్యంబకేణ యథాంధకః ॥ 6.43.6 ॥

ప్రజంఘేన చ సంపాతిర్నిత్యం దుర్ధర్షణో రణే ।
జంబుమాలినమారభ్యో హనూమానపి వానరః ॥ 6.43.7 ॥

సంగతస్తు మహాక్రోధో రాక్షసో రావణానుజః |
సమరే తీక్ష్ణవేగేన శత్రుఘ్నేన విభీషణః || 6.43.8 ||

తపనేన గజః సార్థం రాక్షసేన మహాబలః |
నికుంభేన మహాతేజా నీలోఽపి సమయుధ్యత || 6.43.9 ||

వానరేంద్రస్తు సుగ్రీవః ప్రఘసేన సుసంగతః |
సంగతః సమరే శ్రీమాన్ విరూపాక్షేణ లక్ష్మణః || 6.43.10 ||

అగ్నికేతుః సుదుర్ధర్షో రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః |
సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ రామేణ సహ సంగతాః || 6.43.11 ||

వజ్రముష్టిశ్చ మైందేన ద్వివిదేనాశనిప్రభః |
రాక్షసాభ్యాం సుఘోరాభ్యాం కపిముఖ్యౌ సమాగతౌ || 6.43.12 ||

వీరః ప్రతపనో ఘోరో రాక్షసో రణదుర్ధరః |
సమరే తీక్ష్ణవేగేన నలేన సమయుధ్యత || 6.43.13 ||

ధర్మస్య పుత్రో బలవాన్ సుషేణ ఇతి విశ్రుతః |
స విద్యున్మాలినా సార్థమయుధ్యత మహాకపిః || 6.43.14 ||

వానరాశ్చాపరే ఘోరా రాక్షసైరపరైః సహ |
ద్వంద్వం సమీయుః సహసా యుద్ధ్యా చ బహుభిః సహ || 6.43.15 ||

తత్రాసీత్ సుమహద్ యుద్ధం తుములం రోమహర్షణం |
రక్షసాం వానరాణాం చ వీరాణాం జయమిచ్ఛతాం || 6.43.16 ||

హారిరాక్షసదేహేభ్యః ప్రభూతాః కేశశాద్వలాః |
శరీరసంఘాటవహాః ప్రసుస్రుః శోణితాపగాః || 6.43.17 ||

ఆజఘానేంద్రజిత్ క్రుద్ధో వజ్రేణేవ శతక్రతుః |
అంగదం గదయా వీరం శత్రుసైన్యవిదారణం || 6.43.18 ||

తస్య కాంచనచిత్రాంగం రథం సాశ్వం ససారథిం |
జఘాన గదయా శ్రీమానంగదో వేగవాన్ హరిః || 6.43.19 ||

సంపాతిస్తు ప్రజంఘేన త్రిభిర్బాణైః సమాహతః |
నిజఘానాశ్వకర్ణేన ప్రజంఘం రణమూర్ధని || 6.43.20 ||

జంబుమాలీ రథస్థస్తు రథశక్త్యా మహాబలః |
బిభేద సమరే క్రుద్ధో హనూమంతం స్తనాంతరే || 6.43.21 ||

తస్య తం రథమాస్థాయ హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
ప్రమమాధ తలేనాశు సహ తేనైవ రక్షసా || 6.43.22 ||

నదన్ ప్రతపనో ఘోరో నలం సోఽభ్యనుధావత |
నలః ప్రతపనస్యాశు పాతయామాస చక్షుషీ || 6.43.23 ||

భిన్నగాత్రః శరైస్తీక్ష్ణైః క్షిప్రహస్తేన రక్షసా |
గ్రసంతమివ సైన్యాని ప్రఘసం వానరాధిపః || 6.43.24 ||

సుగ్రీవః సప్తపర్ణేన నిజఘాన జవేన చ |
ప్రపీడ్య శరవర్షేణ రాక్షసం భీమదర్శనం || 6.43.25 ||

నిజఘాన విరూపాక్షం శరేణైకేన లక్ష్మణః |
అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః |
సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ రామం నిర్భిభిదుః శరైః || 6.43.26 ||

తేషాం చతుర్ణాం రామస్తు శిరాంసి సమరే శరైః |
క్రుద్ధశ్చతుర్భిశ్చచ్ఛేద ఘోరైరగ్నిశిఖోపమైః || 6.43.27 ||

వజ్రముష్టిస్తు మైందేన ముష్టినా నిహతో రణే |
పపాత సరథః సాశ్వః పురాట్ట ఇవ భూతలే || 6.43.28 ||

నికుంభస్తు రణే నీలం నీలాంజనచయప్రభం |
నిర్బిభేద శరైస్తీక్ష్ణైః కరైర్మేఘమివాంశుమాన్ || 6.43.29 ||

పునః శరశతేనాథ క్షిప్రహస్తో నిశాచరః |
బిభేద సమరే నీలం నికుంభః ప్రజహాస చ || 6.43.30 ||

తస్యైవ రథచక్రేణ నీలో విష్ణురివాహవే |
శిరశ్చిచ్ఛేద సమరే నికుంభస్య చ సారథేః || 6.43.31 ||

వజ్రాశనిసమస్పర్శో ద్వివిదోఽప్యశనిప్రభం |
జఘాన గిరిశృంగేణ మిషతాం సర్వరక్షసాం || 6.43.32 ||

ద్వివిదం వానరేంద్రం తు ద్రుమయోధినమాహవే |
శరైరశనిసంకాశైః స వివ్యాధాశనిప్రభః || 6.43.33 ||

స శరైరభివిధాంగో ద్వివిదః క్రోధమూర్చ్ఛితః |
సాలేన సరథం సాశ్వం నిజఘానాశనిప్రభం || 6.43.34 ||

విద్యున్మాళీ రథస్థస్తు శరైః కాంచనభూషణైః |
సుషేణం తాడయామాస ననాద చ ముహుర్ముహుః || 6.43.35 ||

తం రథస్థమథో దృష్ట్వా సుషేణో వానరోత్తమః |
గిరిశృంగేణ మహతా రథమాశు న్యపాతయత్ || 6.43.36 ||

లాఘవేన తు సంయుక్తో విద్యున్మాళీ నిశాచరః |
అపక్రమ్య రథాత్ తూర్ణం గదాపాణిః క్షితౌ స్థితః || 6.43.37 ||

తతః క్రోధసమావిష్టః సుషేణో హరిపుంగవః |
శిలాం సుమహతీం గృహ్య నిశాచరమభిద్రవత్ || 6.43.38 ||

తమాపతంతం గదయా విద్యున్మాళీ నిశాచరః |
వక్షస్యభిజఘానాశు సుషేణం హరిపుంగవం || 6.43.39 ||

గదాప్రహారం తం ఘోరమచింత్య ప్లవగోత్తమః |
తాం తూష్ణీం పాతయామాస తస్యోరసి మహామృధే || 6.43.40 ||

శిలాప్రహారాభిహతో విద్యున్మాళీ నిశాచరః |
నిష్పిష్టహృదయో భూమౌ గతాసుర్నిపపాత హ || 6.43.41 ||

ఏవం తైర్వానరైః శూరైః శూరాస్తే రజనీచరాః |
ద్వంద్వే విమథితాస్తత్ర దైత్యా ఇవ దివౌకసైః || 6.43.42 ||

భల్లైశ్చాన్వైర్గదాభిశ్చ శక్తితోమరసాయకైః |
అపవిద్ధైశ్చాపి రథైస్తథా సాంగ్రామికైర్హయైః || 6.43.43 ||

నిహతైః కుంజరైర్మత్తైస్తథా వానరరాక్షసైః |
చక్రాక్షయుగదండైశ్చ భగ్నైర్ధరణిసంశితైః || 6.43.44 ||

బభూవాయోధనం ఘోరం గోమాయుగణసేవితం |
కబంధాని సముత్పేతుర్ద్దిక్షు వానరరక్షసాం |
విమర్దే తుములే తస్మిన్ దేవాసురరణోపమే || 6.43.45 ||

నిహన్యమానా హరిపుంగవైస్తదా
నిశాచరాః శోణితగంధమూర్చ్ఛితాః |
పునః సుయుద్ధం తరసా సమాశ్రితా
దివాకరస్యాస్తమయాభికాంక్షిణః || 6.43.46 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్రిచత్వారింశః సర్గః ||